

Оксана МАТВІЙЧУК,
ORCID: 0000-0002-8555-3645
кандидатка педагогічних наук,
наукова співробітниця,
Державна науково-педагогічна
бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського

ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВА ТА ПОПУЛЯРИЗАТОРСЬКА МІСІЯ УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ

УДК 02:001

У статті аналізується місія наукового проекту під назвою “Українська бібліотечна енциклопедія” (УБЕ). Висвітлюється інформаційно-довідкова та популяризаторська роль енциклопедії як авторитетного джерела для консультацій та довідок з питань бібліотечної справи.

Ключові слова: місія, українська бібліотечна енциклопедія.

Роль бібліотек у забезпеченні доступу до інформації та знань постійно була визначальною. Бібліотечна справа як галузь інформаційної, культурної та освітньої діяльності суспільства, яка спрямована на створення і розвиток мережі бібліотек, формування, опрацювання, упорядкування та зберігання бібліотечних фондів, організацію бібліотечного, інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки, підготовку та підвищення кваліфікації фахівців у галузі бібліотечної справи, наукове та методичне забезпечення розвитку бібліотечної діяльності, постійно розвивається та трансформується. За останні десятиріччя бібліотечна справа України отримала інтенсивний розвиток і пережила фундаментальні зміни. Зокрема, проведено ґрунтовні дослідження з історії розвитку бібліотечної справи, повернено із незаслуженого забуття імена багатьох відомих діячів – бібліографознавців, бібліотекознавців та книгознав-

ців; оновлено теорію і практику бібліотечної справи, започатковано професійні бібліотечні об'єднання та товариства; широкий розвиток отримала бібліотечна освіта та періодична преса. Тому важливим завданням бібліотечної науки і практики було і залишається розкриття основних термінологічних дефініцій у форматі словників, енциклопедій. Енциклопедія – це видання, якому притаманні високий науковий рівень, рецензування статей, здійснення їх прискіпливого наукового та літературного редагування, залучення наукових консультантів, іншими словами, це – книга книг [7, с. 34–35]. Авторами енциклопедичних статей, зазвичай, є найвідоміші, найавторитетніші фахівці зі своєї галузі знань, що забезпечує енциклопедичному виданню довіру користувачів. Як зазначає дослідниця Г. І. Солоїденко, поява бібліотечних енциклопедій у Європі відноситься до кінця 50-х – початку 60-х років ХХ ст. Перше видання “Енциклопедії бібліотекознавства” вийшло під редакцією Т. Ландау в 1958 році. Згодом бібліотечні енциклопедії були видані у багатьох європейських країнах, зокрема, Польщі, Чехословаччині, Німеччині.

Ідея створення бібліотечної енциклопедії виникла серед українського професійного співтовариства ще на початку 20-х рр. ХХ ст. і належала Ю. Меженку [6]. За останнє століття розвитку бібліотечної справи повноцінного видання, яке б відображало всі основні здобутки і напрацювання української бібліотечної і бібліографічної науки й практики, являло б собою своєрідний систематизований звід концептуально організованих і апробованих відомостей, в Україні не було. За створення такого видання взялася Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого (НБУ ім. Ярослава Мудрого), розпочавши реалізацію наукового проекту під назвою “Українська бібліотечна енциклопедія” (УБЕ). У спеціалізованій енциклопедії, представленій електронною версією на сайті бібліотеки (<https://ube.nlu.org.ua/>), в узагальненому і упорядкованому вигляді подано основні відомості про бібліотечно-інформаційну сферу, її історичний, виробничий, інтелектуальний, матеріально-технічний, інформаційний, науковий, кадровий потенціал [1; 2].

Стратегічна мета цього проекту – створити “Українську бібліотечну енциклопедію” як зручний для використання, інформативний, максимально актуалізований науково-довідковий ресурс, адресований не

лише бібліотечним фахівцям, а й широкому загалу. На думку С. Зворського, УБЕ можна розглядати як один зі складників долучення України до процесів глобалізації та уніфікації бібліотечно-інформаційної сфери, а також свідченням зрілості бібліотек як соціокультурних інститутів, бібліотечної справи в державі і її виходу на якісно новий рівень розвитку [1].

Для здійснення проекту розроблено і видано “Методичні рекомендації для авторів “Української бібліотечної енциклопедії””, в яких викладено основні вимоги до написання статей. Зокрема, серед цих вимог є такі, як стислість викладу, концентрація фактичного матеріалу, його достовірність, науковий стиль, тобто те, що вирізняє статті для енциклопедій поміж інших інформаційних матеріалів [1].

Можна з впевненістю стверджувати, що ця енциклопедія викликає значне зацікавлення серед учених і стає об’єктом наукових досліджень. Фахівці НБУ ім. Ярослава Мудрого, долучені до укладання енциклопедії, неодноразово брали участь у конференціях, семінарах, круглих столах та курсах підвищення кваліфікації, зокрема шкільних бібліотекарів, представляли інформацію про енциклопедію на шпальтах бібліотечних видань та у збірниках конференцій [1; 2; 3; 4; 5].

Основні рубрики енциклопедії такі: Науки документно-комунікаційного циклу; Бібліотеки; Бібліотечні об’єднання і асоціації, з’їзди, конгреси; Бібліотечні фонди; Бібліотечне обслуговування; Соціокультурна діяльність бібліотек; Інформація. Інформаційна діяльність; Інформаційні технології в діяльності бібліотек; Науково-дослідна та методична діяльність бібліотек; Бібліографічна діяльність; Міжнародне співробітництво бібліотек; Проектна діяльність бібліотек; Управління бібліотечною справою; Бібліотечні кадри; Історія бібліотечної справи України; Фахові видання з питань бібліотечної справи; Персоналії.

Матеріали статей енциклопедії представлені різними формами, найчастіше статтями-оглядами, статтями-довідками із посиланням на ресурси та дотриманням вимог щодо стислості викладу, концентрації фактичного матеріалу, його достовірності, наукового стилю. Перевагою електронної версії енциклопедії перед паперовою є застосування зручного й багатоаспектного інтерфейсу, більш якісних ілюстрацій, внесення оперативних змін до статей, додавання нових статей, оновлення контенту УБЕ, застосування внутрішніх та зовнішніх гіперпо-

силань у тексті. Готуючи матеріали до цієї енциклопедії ми неодноразово відчували сприяння з боку фахівців сектору енциклопедичних досліджень у вирішенні питань, що постають при написанні статей, отримували їх професійну консультацію, толерантність у спілкуванні. Вважаємо, що важливим критерієм якісної підготовки матеріалів до енциклопедії є тісна співпраця фахівців НБУ ім. Ярослава Мудрого із науковими співробітниками провідних бібліотек України і, зокрема, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. У партнерстві та співпраці було підготовлено ряд публікацій, які стосуються шкільних бібліотек, фахових видань для шкільних бібліотек, соціокультурної діяльності бібліотек, персоналії. Робота з написання матеріалів до енциклопедії продовжується і сьогодні. Шкільні бібліотекарі досить активно користуються матеріалами енциклопедії при підготовці до бібліотечних уроків, масових заходів, фахових конкурсів, у процесі самоосвітньої діяльності.

Таким чином, вважаємо, що УБЕ є інформаційно-довідковим та популяризаторським виданням, визначеним необхідністю узагальнити значний потенціал накопиченого професійного знання та представлення його у концентрованому вигляді, воно сприяє поширенню якісно представленої інформації для широкої бібліотечної спільноти. Українська бібліотечна енциклопедія сповна реалізує місію та візію сучасної енциклопедії як соціального інституту, збирає знання, приводить їх у певну систему та передає не лише сучасникам, але й прийдешнім поколінням. Ця енциклопедія є авторитетним джерелом для консультацій та довідок з питань бібліотечної справи.

Джерела та література:

1. Зворський С. Українська бібліотечна енциклопедія – від задуму до практичної реалізації. *Енциклопедичний вісник України*. 2015. Вип. 6–7. С. 33–37.
2. Зворський С. Л., Любаренко Л. М. Українська бібліотечна енциклопедія: практичні аспекти реалізації. *Енциклопедичні видання в сучасному інформаційному просторі* : колективна монографія / за ред. А. М. Киридон. Київ : Держ. наук. установа “Енциклопед. вид-во”, 2017. С. 127–135.
3. Зворський С. Л. Украинская библиотечная энциклопедия: концепция, содержание, практическое воплощение. *Берковские чтения – 2019. Книжная культура в контексте международных контактов* : материалы V междунар.

науч. конф. / сост. : Л. А. Авгуль, Д. Н. Бакун ; Центр. науч. б-ка НАН Беларуси, ФГБУ науки, Науч. и издат. центр “Наука” РАН. 2019. С. 149–157.

4. Соколов В. Ю. Створення регіональних енциклопедичних видань з бібліотечної справи – важливий напрям розвитку бібліотечної політики регіонів. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2017. № 3.

5. Соколов В. Ю. Регіональні енциклопедичні видання з бібліотечної справи – важливий фактор розвитку бібліотечної політики. *Енциклопедичні видання в сучасному інформаційному просторі* : колективна монографія / за ред. А. М. Киридон. Київ : Держ. наук. установа “Енциклопед. вид-во”, 2017. С.135–148.

6. Солоіденко Г. І. Бібліотечне знання на сторінках фахових енциклопедій. *Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства. До 165-річчя національного університету “Львівська політехніка”* : матеріали наук.-практ. конф., 12 листоп. 2009 року, Львів ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т “Львівська політехніка”, Наук.-техн. б-ка ; [редкол. : О. В. Шишка, Н. Е. Кунанець, Д. О. Тарасов, І. О. Белоус, Р. С. Самотий, А. І. Андрусів]. Львів : Вид-во нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2009. С. 258–262.

7. Українські енциклопедії: типологія, стиль, функції : монографія / відп. ред. Я. Яцків ; Ін-т енциклопед. досліджень НАН України. Київ, 2018. 150 с.

INFORMATION-REFERENCE AND POPULARIZATION MISSION OF THE UKRAINIAN LIBRARY ENCYCLOPEDIA

Oksana Matviichuk,

ORCID: 0000-0002-8555-3645,

PhD (Candidate of Pedagogical Sciences),

V.O. Sukhomlynskyi State Scientific

And Pedagogical Library Of Ukraine

The article analyzes the mission of a research project called “Ukrainian Library Encyclopedia” (UBE). The information-reference and popularizing role of the encyclopedia as an authoritative source for consultations and inquiries on library issues is covered.

Key words: *mission, Ukrainian library encyclopedia.*